

ҒТАМР
14.15.15

Айгүл Көшербаева
Экономикалық зерттеулер институты
(Астана қ., Қазақстан)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ Өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін бағалау

Аңдатпа. Қазақстан Республикасы өңірлерінің даму деңгейлерін саралау өте ауқымды және тұрақты процесс. Жалпы ішкі өнімді өндіру құрылымы өңірлік үйлеспешілікпен, ел аумағы бойынша өндіріс күштерінің орналасуының бірқалыпты еместігімен және өңірлердің дамуының түрлі деңгейлерімен анықталады.

Тәуелсіздік жылдары мықты минералды шикізат базасы бар өңірлер елдің жалпы ішкі өнімінде өздерінің үлестерін көбейтті. Ауылшаруашылық, тағам және жеңіл өнеркәсіп өндірісіне мамандандырылған облыстар өз позицияларын біраз азайтқан болатын.

Жалпы өңірлік өнім негізгі макроэкономикалық көрсеткіш болып табылады. Ол өңірдің экономикалық дамуының деңгейін сипаттайды, оның экономикалық әлеуетін көрсетеді. Өңірлік өнім көрсеткішінің өсуі ішкі, сондай-ақ сыртқы инвесторлар үшін өңірдің инвестициялық тартымдылығы жоғары екендігін көрсетті.

Қазақстан Республикасы бойынша жалпы өңірлік өнімнің қарқыны 2000 жылға дейін реформалаудың барлық жылдарында төмендегенін дәлелдейді. Солай болса да, кейбір өңірлерде оның өсімі оң мәнге ие болды.

Түйінді сөздер: *жалпы өңірлік өнім, мамандандыру, өңір, бәсекеге қабілеттілік, еңбек өнімділігі.*

Айгуль Кошербаева
**ОЦЕНКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

Аннотация. Дифференциация уровней развития регионов Республики Казахстан очень велика и устойчива. Структура произ-

водства валового внутреннего продукта определяется региональными диспропорциями, неравномерностью размещения производительных сил по территории страны и разным уровнем развития регионов.

За годы независимости регионы, имеющие мощную минерально-сырьевую базу, увеличили свои доли в валовом внутреннем продукте страны. Немного снизили свои позиции области, специализирующиеся в производстве сельхозпродукции, пищевой и легкой промышленности.

Валовой региональный продукт является основным макроэкономическим показателем, который характеризует уровень экономического развития региона, отражает его экономический потенциал. Рост показателя валового регионального продукта свидетельствует о повышении инвестиционной привлекательности региона как для внутренних, так и для внешних инвесторов.

Динамика валового регионального продукта по Республике Казахстан свидетельствует о том, что его объем снижался во все годы реформирования, вплоть до 2000 г., тем не менее в отдельных регионах она была положительной

***Ключевые слова:** валовой региональный продукт, специализация, регион, конкурентоспособность, производительность труда.*

Aigul Kosherbayeva

ASSESSMENT OF COMPETITIVENESS OF KAZAKHSTAN REGIONS

Abstract. The purpose of the research discussed in the article has been to evaluate the competitiveness of Kazakhstan regions. The differentiation in terms of the level of regional development in Kazakhstan is rather considerable and sustained. Moreover, the structure of production and gross potential are predetermined by the regional disparities and uneven distribution of productive forces within the territory of the country and by difference in the levels of development.

Since Kazakhstan gained its independence, its regions having a strong mineral and raw material base increased their share in the national GDP. At the same time, the share of the regions that are specialized on agricultural and food production as well as industry decreased slightly.

Gross regional product, being the main macroeconomic indicator of the level of regional development, also reflects its economic potential. Furthermore, the growth of gross regional product indicates greater attractiveness of a particular region for both internal and external investors.

The analysis of the dynamics of the gross regional product in Kazakhstan shows that it had been decreasing during the years of reforms until 2000; later, however, there has been positive growth in some regions.

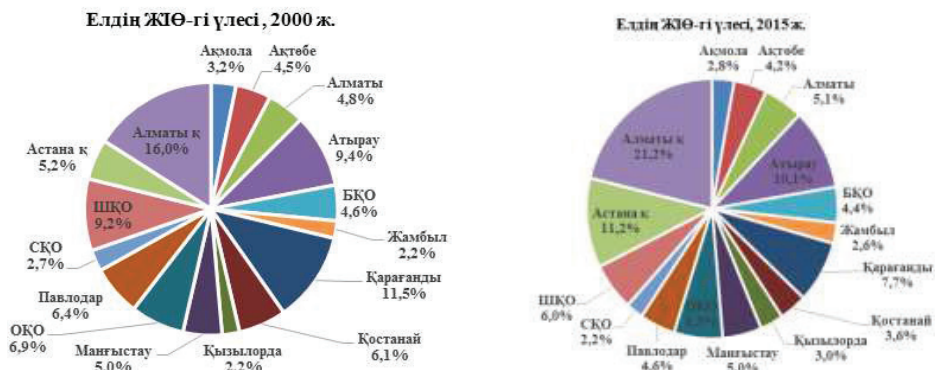
Keywords: *gross regional product, specialization, region, competitiveness, productivity.*

Кіріспе. Қазақстан Республикасы өңірлерінің даму деңгейінің айырмашылығы өте үлкен және тұрақты. Жалпы ішкі өнім (ЖІӨ) өндірісінің құрылымы өңірлік сәйкессіздіктермен, ел аумағында өндірістік күштерді орналастырудың әркелкілігімен және өңірлерді дамытудың әртүрлі деңгейімен анықталады.

Талдау. Қазақстан бойынша ЖІӨ-нің қарқыны оның көлемінің 2000 жылға дейін реформалаудың барлық жылдарында төмендегенін дәлелдейді. Соған қарамастан, кейбір өңірлерде бұл көрсеткіш оң мәнге ие болды (Атырау, Батыс Қазақстан, Қарағанды, Маңғыстау, ШҚО, Алматы қ.). Осы 6 өңірде 2000 жылы елдің ЖІӨ-нің 55,7%-ы өндірілді, ал 2014 жылы бұл өңірлер республика ЖІӨ-нің 55,2%-ын өндірді. 2015 жылдың 9 айының қорытындысы бойынша жоғарыда көрсетілген өңірлердің үлесі 54,7%-ға дейін кеміді.

Тәуелсіздік жылдарында мықты минералдық-шикізаттық базаға ие өңірлер елдің ЖІӨ-де өз үлестерін көбейтті. Ауылшаруашылығы өнімдерін өндіруге, тағам және жеңіл өнеркәсіпке маманданған облыстар өз позицияларын біраз төмендетті (Ақмола, Қостанай, Солтүстік Қазақстан және Оңтүстік Қазақстан облыстары).

Сонымен қатар Астана қаласының әлеуеті елеулі түрде өсті, елдің ЖІӨ-дегі үлесі 2000 жылғы 5,2%-дан 2015 жылы 11,2%-ға дейін көбейді. Алматы қаласының әлеуеті де өсті (сәйкесінше 15,9 %-дан 21,2%-ға дейін).

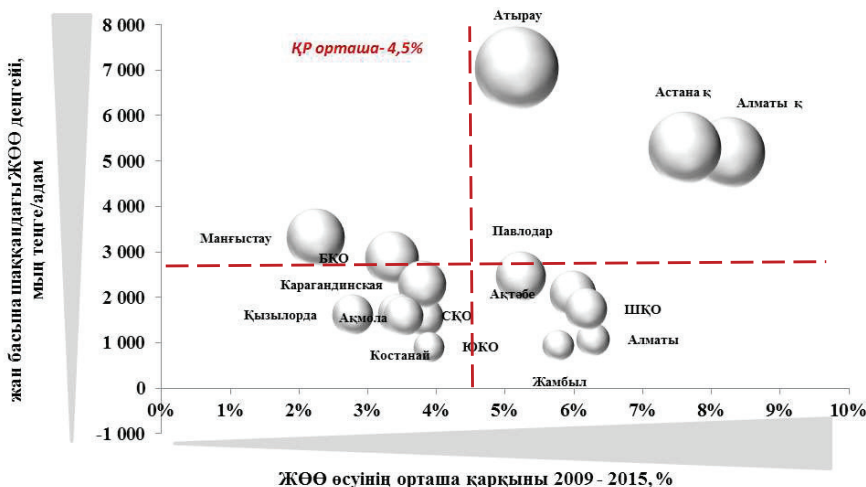

1-сурет. ЖІӨ-дегі ҚР өңірлерінің үлес салмағы, %

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті

Бұл ретте металлургиялық өнімдер өндірісіне маманданған өңірлер үлесі – Шығыс Қазақстан және Қарағанды облыстары, сәйкесінше 9,2%-дан 6%-ға және 11,5%-дан 7,7%-ға кеміді.

Жалпы алғанда, 2015 жылдың қорытындысы бойынша өңірлердің көпшілігінде дамудың төмендеу тенденциясы байқалады, бұл Қазақстанның экспортталатын негізгі тауарларына бағалардың төмендеуіне байланысты орын алып отыр (мұнай, металдар).

2-сурет. 2015 жылғы жан басына шаққандағы ЖӨӨ деңгейі, мың теңге және 2009–2015 жылдардағы жан басына шаққандағы ЖӨӨ физикалық көлемінің өсуінің орташа қарқыны, %

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті

Соңғы алты жылда біршама жақындауына қарамастан, жан басына шаққандағы ЖӨӨ бойынша өңірлік айырмашылықтар өте жоғары. Кестенің жоғарғы және төменгі бөліктеріндегі аймақтар арасындағы жан басына шаққандағы ЖӨӨ-дегі айырмашылықтар 2009 жылы 10 есеге, 2014 жылы 8 есеге көбейген.

Негізгі қорытындылар:

- мұнай және басқа да шикізаттық ресурстарға бай өңірлер (Атырау, Маңғыстау және тағы басқа облыстар), дамыған сервистік экономикасы және қаржы секторы бар қалалар (Астана және Алматы қалалары) нарық жағдайына барынша бейімделген, бұл елдің ЖІӨ-дегі олардың үлесінің өсуімен көрініс тапты;

- ескірген ауылшаруашылық және өнеркәсіптік маманданған өңірлер (Жамбыл, Солтүстік Қазақстан, Қостанай және т.б. облыстар) нарық жағдайына ең аз бейімделген, бұл елдің ЖІӨ-дегі олардың үлесінің азаюымен көрініс тапты;

- әртараптандыру мәселелерінде Алматы және Жамбыл облыстары басқа өңірлерді басып озады;

- Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарының экономика құрылымдары ұқсас, қайта өңдеу салалары әртүрлі және халық ең тығыз қоныстанған өңірлер болып табылады.

Сәйкесінше жаңа экономикалық шынайылық жағдайында экономиканың өнімділігі жоғары секторларының, ең алдымен, сапалы өмір сүру ортасы бар урбандалған орталықтардың (қалалар-хабтар) дамуын ынталандыру қажет.

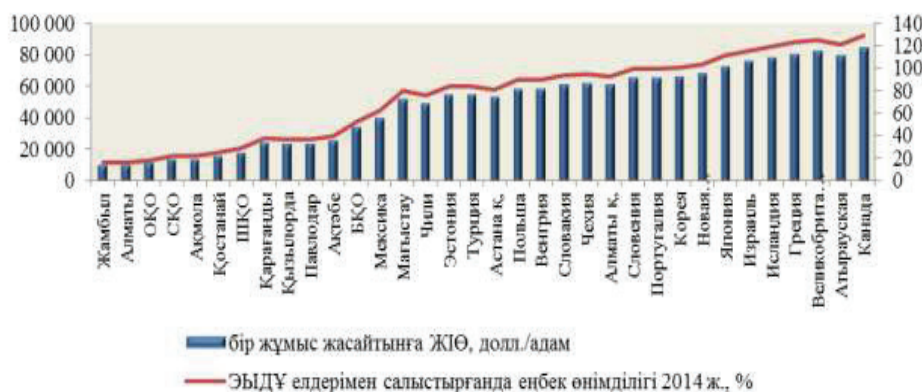
Берілген қағидалар өңірлерді дамыту бойынша стратегиялық бағдарламалық құжаттарда көрініс тапқан. Атап айтсақ, Елдің 2020 жылға дейінгі аумақтық-кеңістіктік дамуының болжамдық сызбасы, 2015–2019 жылдарға арналған инфрақұрылымдық дамудың «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасы, 2020 жылға дейінгі өңірлерді дамыту бағдарламасы, 2030 жылға дейінгі Қазақстан Республикасы аумақтарын ұйымдастырудың бас сызбасы, 2030 жылға дейінгі Астана және Алматы агломерацияларының аумақтық дамуының өңіраралық сызбасы.

Еңбек өнімділігі (экономикада жан басына шаққандағы ЖІӨ, мың долл./адам)

Талдау. *Қазақстан бір жұмысшыға ЖІӨ негізінде есептелетін еңбек өнімділігі бойынша (2014 жылы 25,4 мың долл./адам) ЭЫДҰ елдерінің орташа көрсеткіштерінен 2,6 есе артта (2014 жылы 65,6*

мың долл./адам), Мексиканы қоспағанда, барлық елдердің соңында қалады.

2014 жылы еңбек өнімділігі бойынша Қазақстанның 4 өңірі ғана (Атырау, Алматы қ., Астана қ., Маңғыстау) ЭЫДҰ елдерінің деңгейіне жетті. Атырау облысы Канада мен Ұлыбритания арасында, Алматы қ. Словения мен Чехия арасында, Астана қ. Польша мен Түркия арасында орналасқан. Еңбек өнімділігі бойынша Маңғыстау облысы Мексикадан озып, Чилиге жақын орналасқан (3-сурет). Соған қарамастан, ол ЭЫДҰ елдерінің ұқсас көрсеткішінен 1,7 есе аз. Жамбыл облысында еңбек өнімділігі ЭЫДҰ елдері бойынша орташа еңбек өнімділігі көрсеткішінен 8 есе төмен.

3-сурет. ЭЫДҰ елдерімен салыстырғанда ҚР өңірлерінің еңбек өнімділігі (экономикада бір жұмысшыға ЖІӨ, мың долл./адам)

Қазақстан өңірлері арасында ЭЫДҰ елдерінде орташа көрсеткішке қатысты ең жоғары өнімділік деңгейіне (1-кесте) Атырау облысы ие (2013 жылы 101,5%-дан 2014 жылы 121,4%-ға дейін өсу). 2014 жылы өсуге қарамастан, Алматы қаласының еңбек өнімділігі ЭЫДҰ елдерінің орташа көрсеткішімен салыстырғанда, сәйкесінше 76,1% және 93,1%-ды құрады, Астана қ. 67,1% және сәйкесінше 81,3%, Маңғыстау облысында 58,2% және сәйкесінше 79,9% және әлі де төмен болып отыр. Ең төмен көрсеткіштерді Оңтүстік Қазақстан (14,3% және сәйкесінше 18%), Алматы (13,9% және сәйкесінше 16,2%) және Жамбыл (12,6% және сәйкесінше 16,2%) облыстарында байқалады.

1-кесте. ЭЫДҰ елдерінде орташа мәнмен салыстырғанда ҚР өңірлерінде 2013–2014 жж. өнімділік деңгейі, %

	Жұмыспен қамтылу, мың адам		ЖІӨ, млн АҚШ долл.		Бір жұмыспен қамтылған адамға ЖІӨ, долл./адам		ЭЫДҰ елдерінде орташа мәнмен салыстырғанда, ҚР өңірлерінде өнімділік деңгейі, %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Жамбыл	550,8	530,2	5 788,9	5 622,3	10 509,9	10 604,1	12,6	16,2
Алматы	993,1	1 013,3	11 499,2	10 737,9	11 579,1	10 597,0	13,9	16,2
ОҚО	1 185,7	1 163,2	14 083,0	13 733,0	11 877,4	11 806,2	14,3	18,0
СҚО	329,3	313,8	4 953,1	4 566,0	15 041,2	14 550,5	18,1	22,2
Ақмола	419,0	422,7	6 309,1	6 032,4	15 057,6	14 271,1	18,1	21,7
Қостанай	503,6	493,9	8 903,4	8 005,7	17 679,5	16 209,1	21,3	24,7
ШҚО	708,2	705,5	13 622,6	13 098,0	19 235,6	18 565,6	23,1	28,3
Қарағанды	707,2	678,4	17 315,8	16 644,1	24 485,1	24 534,3	29,4	37,4
Қызылорда	334,4	311,1	8 760,5	7 543,4	26 197,6	24 247,4	31,5	37,0
Павлодар	418,0	420,3	11 608,7	10 025,4	27 772,0	23 853,0	33,4	36,4
Ақтөбе	412,7	410,0	11 572,9	10 737,9	28 042,0	26 190,1	33,7	39,9
БҚО	316,5	316,8	11 400,6	10 943,8	36 020,8	34 545,0	43,3	52,6
Мексика	49 227,0	49 227,0	1 995 676,7	2 160 373,1	40 540,3	40 540,3	48,7	61,8
Маңғыстау	259,1	248,8	12 536,2	13 048,0	48 383,7	52 443,7	58,2	79,9
Чили	7 786,0	7 903,2	386 614,4	393 061,8	49 655,1	49 655,1	59,7	75,7
Эстония	621,0	627,7	34 035,1	36 991,2	54 806,9	54 806,9	65,9	83,5
Түркия	25 520,0	25 520,0	1 407 448,7	1 502 523,8	55 150,8	55 150,8	66,3	84,1
Астана қ.	410,5	431,6	22 906,7	23 033,1	55 801,9	53 366,7	67,1	81,3
Польша	15 568,0	15 568,0	912 404,2	960 235,6	58 607,7	58 607,7	70,5	89,3
Венгрия	3 938,0	4 101,3	230 867,4	247 258,7	58 625,5	58 625,5	70,5	89,3
Словакия	2 329,0	2 329,0	143 436,7	153 491,3	61 587,2	61 587,2	74,0	93,9
Чехия	4 937,0	4 974,3	305 101,4	328 242,2	61 798,9	61 798,9	74,3	94,2
Алматы қ.	743,1	764,5	47 015,2	46 718,4	63 269,0	61 109,7	76,1	93,1
Словения	906,0	916,7	59 447,6	62 689,7	65 615,5	65 615,5	78,9	100,0
Португалия	4 429,0	4 499,5	290 756,5	299 134,5	65 648,3	65 648,3	78,9	100,1
Корея	25 066,0	26 535,9	1 660 384,8	1 683 897,9	66 240,5	66 240,5	79,6	101,0
Жаңа Зеландия	2 262,0	2 314,0	154 280,7	170 067,6	68 205,4	68 205,4	82,0	103,9
Жапония	63 114,0	63 114,0	4 592 849,3	4 650 126,6	72 770,7	72 770,7	87,5	110,9
Израиль	3 450,0	3 555,8	261 858,0	276 897,3	75 900,9	75 900,9	91,3	115,7
Исландия	173,0	177,7	13 552,5	14 402,8	78 338,2	78 338,2	94,2	119,4
Грекия	3 513,0	3 539,1	283 040,7	291 859,6	80 569,5	80 569,5	96,9	122,8
Ұлыбритания	29 821,0	30 607,9	2 452 671,0	2 598 558,2	82 246,4	82 246,4	98,9	125,3
Атырау	279,5	286,1	23 599,2	22 783,2	84 433,5	79 633,7	101,5	121,4
Канада	17 731,0	17 867,0	1 502 938,5	1 600 354,0	84 763,3	84 763,3	101,9	129,2
ЭЫДҰ бойынша орташа					83 170,3	65 615,1		

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика және талдау жөніндегі комитеті және <http://stats.oecd.org> деректері негізінде есептелді

Атырау облысының ЖӨӨ жоғары деңгейі және экономикада жұмыс жасайтын халық үлесінің аздығы салдарынан еңбек өнімділігінің деңгейі жоғары екенін атап кеткен жөн (Қазақстан бойынша жұмыс жасайтындардың жалпы санында экономикада жұмыс істейтіндердің үлестік салмағы 2015 жылы 3,4%-ды ғана құрайды) (2-кесте).

2-кесте. ҚР өңірлеріндегі еңбек өнімділігі

Өңір	ЖӨӨ-де үлесі, %	Жан басына шаққандағы ЖӨӨ, мың теңге	Жан басына шаққандағы ЖӨӨ бойынша рейтинг	Еңбек өнімділігі, жұмысшыға қатысты теңге	ҚР-дағы орташа жалақыға қатысты өңірде орташа жалақы, %	Жалақы теңгесіне қатысты еңбек өнімділігі	Жалақы теңгесіне қатысты өнімділік рейтингі
Қазақстан Республикасы	100,0%	2 258,1		4 587 609,8	100,0%	2,5	
Ақмола	2,7%	1 432,0	12	2 493 758,7	65,2%	2,1	13
Ақтөбе	4,8%	2 300,4	7	4 576 484,5	87,8%	2,8	6
Алматы	4,9%	1 005,2	14	1 889 678,1	66,1%	1,5	16
Атырау	10,2%	6 927,9	1	13 915 852,2	175,9%	4,3	2
Батыс Қазақстан	4,9%	3 049,5	5	6 034 791,0	79,7%	4,1	3
Жамбыл	2,5%	899,8	15	1 852 682,9	61,3%	1,6	15
Қарағанды	7,5%	2 117,0	8	4 287 665,9	83,6%	2,8	7
Қостанай	3,6%	1 587,4	11	2 832 160,2	72,4%	2,1	12
Қызылорда	3,4%	1 765,9	9	4 236 627,4	77,0%	3,0	4
Маңғыстау	5,8%	3 815,9	4	9 159 598,8	205,6%	2,4	9
Оңтүстік Қазақстан	6,1%	869,2	16	2 063 095,6	64,6%	1,7	14
Павлодар	4,5%	2 322,5	6	4 168 334,6	88,3%	2,5	8
Солтүстік Қазақстан	2,0%	1 390,7	13	2 543 013,9	58,8%	2,3	10
Шығыс Қазақстан	5,9%	1 640,9	10	3 244 078,2	81,7%	2,1	11
Астана қ.	10,3%	4 826,6	3	9 323 004,8	171,7%	2,9	5
Алматы қ.	20,9%	5 023,0	2	10 666 373,9	130,7%	4,4	1

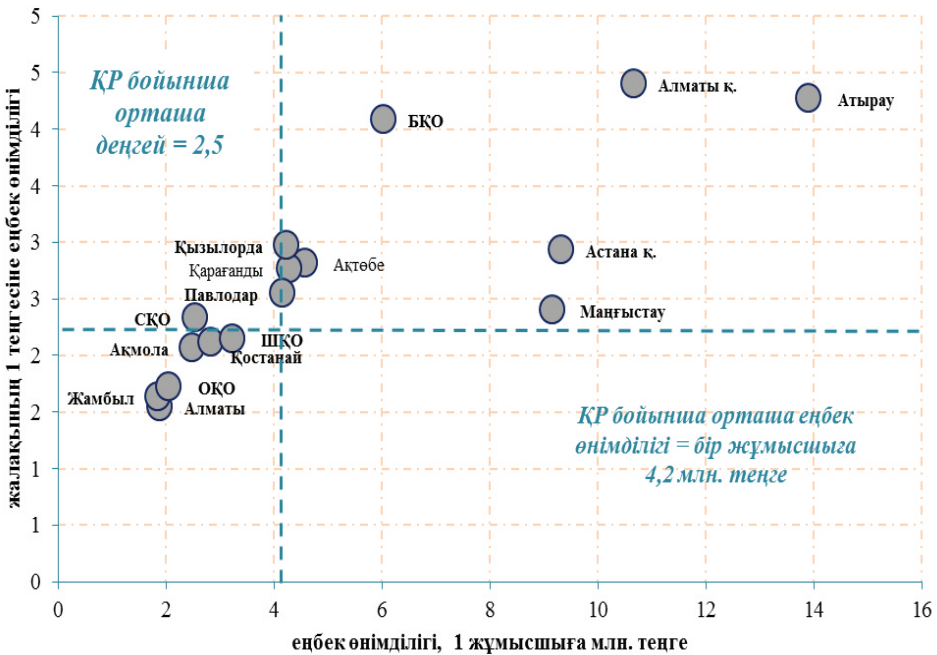
Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті

2-кестеден көріп отырғанымыздай, өңірлер бойынша жалақы теңгесіне еңбек өнімділігі бойынша рейтинг өңдеуші болып табыл-

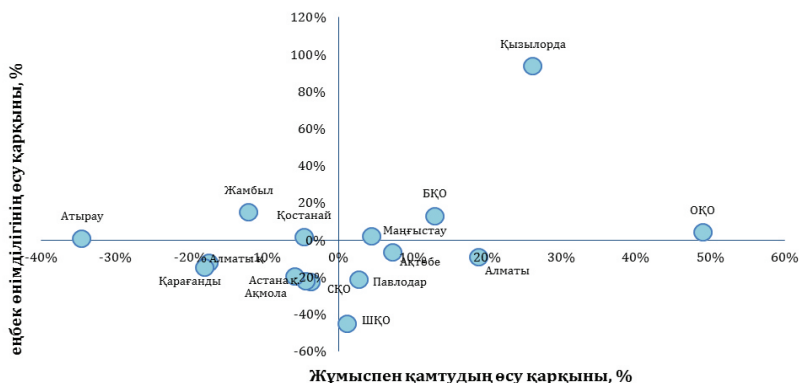

майды немесе республикалық маңызы бар қалаларға жатпаса, жан басына шаққандағы ЖӨӨ өңірлер рейтингісінен ерекшеленеді. Бір жұмысшыға қатысты еңбек өнімділігінің ең жоғары көрсеткіштері Атырау облысында (орташа республикалық деңгейден 3,3 есе жоғары), Алматы (2,5 есе) және Астана (2,2 есе) қалаларында байқалады. Бұл өңірлер жан басына шаққандағы ЖӨӨ бойынша көшбасшылар болып табылады. Сонымен қатар жалақының 1 теңгесі бойынша өнімділік рейтингісі Алматы қ. (орташа республикалық деңгейден 1,7 есе жоғары), Атырау (1,7 есе) және Батыс Қазақстан облысында (1,6 есе) байқалады.

Нәтиже. Осылайша, бір жұмысшыға және жалақының 1 теңгесіне еңбек өнімділігінің деңгейін талдау бойынша Астана қ., Алматы, Атырау, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Маңғыстау және Қызылорда облыстарының еңбек өнімділігі орташа республикалық деңгейден жоғары және «Қазақстан Республикасындағы еңбек өнімділігі» матрицасының жоғары оң бұрышында орналасқан (4-сурет).

4-сурет. ҚР өңірлеріндегі еңбек өнімділігі

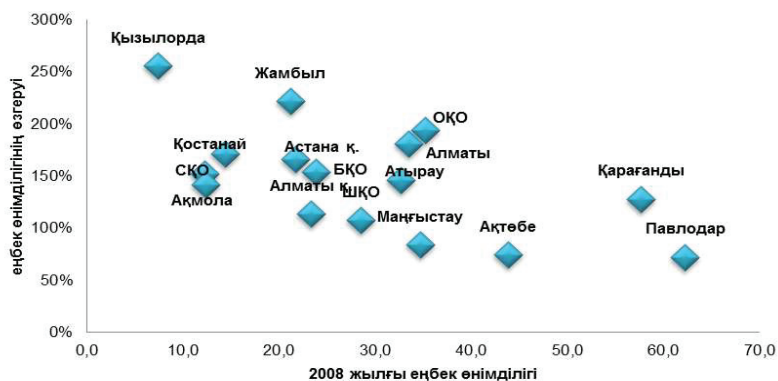

5-сурет. ҚР-ның өңірлері бойынша өңдеу өнеркәсібінде және халықты жұмыспен қамтуда еңбек өнімділігі өсу қарқындарының қатынасы

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті

Жалпы, ҚР-ның өңірлері бойынша жұмыспен қамтудың өсуі есебінен қамтамасыз етілген еңбек өнімділігінің сандық ұлғаюы байқалады: Оңтүстік Қазақстан (2013 жылмен салыстырғанда 2014 жылы жұмыспен қамтудың өсу қарқындары 49%-ды құрады), Қызылорда (26,1%) және Алматы (18,8%) облыстары (5-сурет).

Сонымен қатар бірқатар өңірлерде ТШИ, жаңа технологияларды тарту және жаңа жабдықты сатып алу есебінен еңбек өнімділігінің белсенді өсуі байқалады: Қызылорда (2008 жылмен салыстырғанда 255,4%-ға өскен), Жамбыл (221,7%), Оңтүстік Қазақстан (193,8%), Алматы (180,9%) және Қостанай (170,8%) (6-сурет).

6-сурет. 2008 жылмен салыстырғанда өңдеу өнеркәсібіндегі еңбек өнімділігінің өзгеруі

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті

ЭЫДҰ елдерімен салыстырғанда жан басына шаққандағы ЖӨӨ-ні талдау

Талдау. Жалпы өңірлік өнім (ЖӨӨ) өңірдің экономикалық даму деңгейін сипаттайтын, оның экономикалық әлеуетін байқататын негізгі макроэкономикалық көрсеткіш болып табылады. ЖӨӨ көрсеткішінің өсуі сыртқы және ішкі инвесторлар үшін өңірдің инвестициялық тартымдылығын арттыру туралы мәлімдейді.

Қазақстан ЭЫДҰ барлық елдерінен жан басына шаққандағы ЖӨӨ сияқты көрсеткіш бойынша артта қалып отыр, бұл ретте Қазақстанның жан басына шаққандағы ЖІӨ ЭЫДҰ елдері бойынша орта көрсеткішке қатынасының деңгейі 2013 жылы 37,7%-ды құрады. 2014 жылы аталған қатынас 33,5%-ды құрады, ол елдің артта қалуының жоғарылығын мәлімдейді.

Өңірлерге келетін болсақ, Атырау облысында ғана аталған көрсеткіш ЭЫДҰ елдерінің орташа көрсеткішімен салыстырғанда жоғары болып отыр. Аталған көрсеткіш бойынша 2013 жылы Атырау облысы Бельгия, Испания, Финляндия, Ұлыбритания сияқты елдерден озып кеткен. ЭЫДҰ елдерінде жан басына шаққандағы ЖІӨ орташа көрсеткішімен салыстырғанда, Атырау облысының жан басына шаққандағы ЖӨӨ ЭЫДҰ елдерінің көрсеткішінен 12%-ға жоғары болды. Бірақ 2014 жылы әлемдік мұнай нарығында бағалардың айтарлықтай төмендегенін назарға алсақ, облыстың ЖӨӨ-і төмендеп, соның салдарынан ЭЫДҰ елдерінен 9,3%-ға артта қала бастады (3-кесте).

3-кесте. ЭЫДҰ елдерімен салыстырғанда жан басына шаққандағы ЖӨӨ

	Жан басына шаққандағы ЖІӨ, долл./адам		ЭЫДҰ елдерінде орташа мәнге қатысты	
	2013	2014	2013	2014
Оңтүстік Қазақстан	5 010,2	4 974,0	13,2	12,7
Жамбыл	5 272,5	5 150,5	13,9	12,8
Алматы	5 569,6	5 755,4	14,7	14,1
Ақмола	8 436,2	8 195,2	22,2	18,6
Солтүстік Қазақстан	8 506,5	7 957,8	22,4	18,2
Шығыс Қазақстан	9 669,4	9 391,3	25,4	23,7
Қостанай	9 779,1	9 085,8	25,7	20,2
Қызылорда	12 317,8	10 105,3	32,4	25,8
Қарағанды	12 946,2	12 113,5	34,1	30,1
Павлодар	13 473,3	13 291,5	35,4	32,7
Қазақстан	13 611,5	12 926,8	35,8	29,4

Ақтөбе	14 880,0	13 163,7	39,2	30,1
Мексика	16 856,0	18 046,0	44,3	45,5
Түркия	18 574,0	19 610,0	48,9	50,0
Батыс Қазақстан	19 544,5	17 455,4	51,4	43,4
Маңғыстау	21 395,5	21 850,3	56,3	53,7
Чили	22 021,0	22 037,0	57,9	50,1
Венгрия	23 336,0	25 061,0	61,4	57,3
Польша	23 698,0	24 952,0	62,4	62,9
Грекия	25 586,0	26 795,0	67,3	59,5
Эстония	25 780,0	28 113,0	67,8	71,7
Словакия	26 499,0	28 327,0	69,7	70,4
Астана қ.	26 789,6	27 628,7	70,5	67,9
Португалия	27 804,0	28 760,0	73,2	65,4
Алматы қ.	28 523,0	28 779,3	75,0	65,8
Словения	28 864,0	30 405,0	75,9	76,7
Чехия	29 028,0	31 188,0	76,4	79,5
Израиль	32 505,0	33 718,0	85,5	83,8
Корея	33 062,0	33 395,0	87,0	82,1
Испания	33 112,0	33 638,0	87,1	76,5
Жаңа Зеландия	34 424,0	37 509,0	90,6	85,8
Италия	35 041,0	35 419,0	92,2	89,3
Жапония	36 069,0	36 581,0	94,9	81,2
Франция	37 556,0	39 357,0	98,8	100,4
ЭЫДҰ бойынша орташа	38 007,0	39 218,0	100,0	100,0
Ұлыбритания	38 260,0	40 227,0	100,7	102,6
Финляндия	39 740,0	40 684,0	104,6	101,1
Исландия	41 860,0	43 993,0	110,1	108,1
Бельгия	41 866,0	43 724,0	110,2	99,4
Атырау	42 551,8	39 645,7	112,0	90,7
Канада	42 748,0	45 025,0	112,5	113,6
Қазақстан	14 310,0	13 155,0	37,7	33,5

Дереккөз: ҚР ҰЭМ-нің Статистика комитеті және <http://stats.oecd.org> деректері

Алматы қ. ЭЫДҰ елдерінің орташа көрсеткішімен салыстырғанда, айтарлықтай жоғары деңгейді байқатады, бұл қала экономикасының сервистік болып келуімен байланысты.

Нәтиже. *Урбанизацияланған экономика орталықтары экономиканың мұнай секторымен салыстырылатын жоғары өнімді жұмыс орындарын құруы мүмкін.*

ҚР өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін диагностикалау дамудағы келесі негізгі мәселелерді анықтады:

- Астана және Алматы қалаларының, Қарағанды және Шығыс Қазақстан облыстарының, басқа өңірлердің экономикасы әлі де әлсіз әртараптандырылған;

- Атырау облысы көбірек инвестиция тартады және қызметтердегі өзінің әлеуетті мүмкіндіктерін дамытады, ал БҚО өз әлеуетті мүмкіндіктерін дамыту тиімділігін төмендетеді;

- Қарағанды және Павлодар облыстары жаңа әлеуетті мүмкіндіктерін қалыптастыра және өз экспортының күрделілігін арттыра алмады;

- өндіруші өнеркәсіп пен аграрлық сектор заманауи технологияларды дамыту, бизнес-үдерістерді автоматтандыру және өндірісті ақпараттандыру үшін жұмыс орындарының жеткілікті санын құра алмайды.

Қорытынды. Қазіргі кезеңде жұмыс орындары қызмет көрсету секторында жеткілікті мөлшерде. Экономиканың сервистік секторы қалаланған аумақтарда дамып отыр. Қалаландыру шикізаттық емес ЖӨӨ-ні арттырады.

Экономиканың құрылымы қалаландыру деңгейі жоғары болғанда көбірек әртараптандырылады. Алматы қ. ЖӨӨ (елдің 21,2%-ы) көлемі бойынша Батыс макроөңірінің ЖӨӨ (елдің 23,8%-ы) салыстыруға келеді, бірақ құрылымы бойынша ерекшеленеді: Батыс макроөңірінің ЖӨӨ 57% тау-кен өндіру өнеркәсіптерімен түзіледі, ал Алматы қаласы экономикасының негізгі драйверлері қызмет көрсету секторы болып табылады (атайп айтсақ, тасымалдау және қоймалау).